

Verslag internetconsultatie Wijziging van de Wet inburgering 2021 in verband met het opnemen van een hardheidsclausule en aanpassing van het overgangsrecht

Er zijn drie reacties binnengekomen op de internetconsultatie van het wetsvoorstel. Te weten van Wolters Kluwer (Schulinck), VluchtelingenWerk Nederland, en de Nederlandse Orde van Advocaten (NovA). Ook de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) en de Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak hebben advies uitgebracht.

Wolters Kluwer (Schulinck), VluchtelingenWerk Nederland en de Nederlandse Orde van Advocaten hebben aangegeven de toegevoegde waarde van de voorgestelde hardheidsclausule(s) te zien. Naar aanleiding van andere reacties in de consultatiefase, van onder andere de Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak, is de noodzaak en toegevoegde waarde van deze hardheidsclausules heroverwogen en is afgezet tegen een mogelijkheid van nihilstelling. De heroverweging heeft ertoe geleid dat deze bepalingen uit het wetsvoorstel zijn geschrapt. De eventuele toegevoegde waarde van een hardheidsclausule zou enkel zijn gelegen in de situatie waarin het huidige wettelijke boetesysteem nog niet voorziet, namelijk de mogelijkheid om geheel van boeteoplegging af te zien in situaties waarin er wel sprake is van verwijtbaarheid. Nihilstelling van de boete leidt echter (materieel) tot eenzelfde uitkomst, en bovendien wordt hiermee in voorkomend geval aan de inburgeringsplichtige het signaal gegeven dat er sprake is van een gedraging die in het algemeen als boetewaardig wordt gezien.

Vluchtelingenwerk Nederland (VWN) heeft in de internetconsultatie onder andere de suggestie gedaan om de mogelijkheid in de wet op te nemen om de verplichting tot het terugbetalen van de sociale lening "teniet te doen". Bij een verplichting tot terugbetalen is in beginsel sprake van een situatie van verwijtbaarheid, zodat het teniet doen van de verplichting tot terugbetaling over het algemeen niet aan de orde zal zijn. Om deze mogelijkheid echter niet geheel uit te sluiten, is deze suggestie overgenomen, zodat het wel mogelijk blijft om in de uitwerking van de algemene maatregel van bestuur op dit punt op te nemen dat het, in zeer uitzonderlijke gevallen, mogelijk is om de schuld kwijt te schelden, ondanks overschrijding van de termijn.

Andere suggesties van VWN inzake het niet handhaven van de inburgeringsplicht voor inburgeringsplichtigen die binnen drie jaar de pensioengerechtigde leeftijd bereiken en een aanpassing van artikel 6 van de Wi2013 inzake de medische ontheffing zijn niet overgenomen. De voorgestelde wijzigingen worden niet noodzakelijk geacht.

De NovA heeft de suggestie gedaan om juridische bijstand te vergoeden bij een verzoek om ontheffing of vrijstelling van de inburgeringsplicht of om verlenging van de termijn en de Raad voor Rechtsbijstand een lichte adviestoevoeging af te laten geven voor de werkzaamheden die van inburgeringsplichtigen in dit soort situaties wordt verwacht. Op dit moment ziet SZW geen aanleiding om de huidige praktijk van aanvragen van een ontheffing of vrijstelling van de inburgeringsplicht of verlenging van de termijn aan te passen, omdat deze te moeilijk zou zijn waardoor mensen onterecht niet in aanmerking komen voor een ontheffing, vrijstelling of verlenging. Onderhavige voorgestelde wijzigingen in het regime van de Wi 2013 zijn niet dusdanig van aard dat de verwachting is dat er grote verschillen ontstaan ten opzichte van de huidige praktijk.

De NOVA heeft ook aanbevolen een ambtshalve toets in te bouwen, bij het opleggen van een boete, beslissing kwijtschelden of terugvorderen van de lening, m.b.t. de vraag of betrokkene in aanmerking komt voor verlenging termijn, ontheffing, of vrijstelling. En stelt voor om aanvullende bepalingen op te nemen die de inburgeringsplichtige de mogelijkheid bieden om bij een zienswijze of bij bezwaar nog benodigde stukken aan te leveren waaruit blijkt dat betrokkene moet worden vrijgesteld, ontheven of de termijn kon worden verlengd. Ook stelt de NOVA voor om in de wet- en regeling op te nemen, dat in het geval de inburgeraar de termijn had kunnen verlengen of ontheffing of vrijstelling had kunnen krijgen, geen boete op te leggen. Deze voorstellen zijn niet overgenomen. DUO stelt een inburgeraar reeds nu in de gelegenheid voor definitieve besluitvorming om nog een zienswijze te en redenen te geven waarom er geen sprake is van een verwijtbare termijnoverschrijding en waarom geen boete opgelegd zou moeten worden. Verder is ambtshalve toetsen in bijzondere individuele gevallen reeds mogelijk binnen de huidige wet- en regelgeving. Ook is het reeds staande praktijk dat een opgelegde boete komt te vervallen wanneer DUO alsnog overgaat tot verlenging van de termijn of als er sprake is van een ontheffing die eerder verleend had kunnen worden.

De ACVZ heeft aanbevolen in de Wi 2021 en in de Wi 2013, een hardheidsclausule op te nemen voor niet-sanctionerende maatregelen. Deze suggestie is niet overgenomen. Aanwijzing 5.25 van de Aanwijzingen van de regelgeving schrijft voor dat terughoudendheid dient te worden omgegaan met het opnemen van hardheidsclausules in regelingen. Daarnaast geldt dat voor de overige onderdelen in de Wi2021 waar sprake is van belastende bepalingen reeds ruimte is voor maatwerk met het oog op schrijnende situaties (de ontheffing van de inburgeringsplicht en de verlenging van de inburgeringstermijn), dan wel ruimte voor maatwerk met het oog op de financiële omstandigheden van de inburgeringsplichtige. Dit geldt ook voor de Wi2013, met dien verstande dat de maatregelen die in dit wetsvoorstel worden voorgesteld (en overige maatregelen die zijn besproken in de brief van de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid van 12 oktober 2021 met betrekking tot de hardheden in de Wi 2013) voorzien in maatwerk in specifieke situaties.

De suggestie van de Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (de Wetenschappelijke Commissie) om het overgangsrecht te heroverwegen wordt niet overgenomen. Bij het wetstraject in het kader van de Wi 2021 zijn verschillende mogelijkheden voor overgangsrecht onderzocht, en is, gelet op de bezwaren tegen de verschillende alternatieven, gekozen voor de voortgaande toepassing van de Wi 2013 op de personen op wie die wet van toepassing was voorafgaande aan de inwerkingtreding van de Wi 2021. Het is ook niet de bedoeling de Wi 2013 qua 'striktheid' als zodanig te laten aansluiten op de Wi 2021, maar om enkele specifieke hardheden uit de Wi 2013 te verzachten.